

ropské lingvistické rodiny. Abbásovský chalífát bral tradičně do otroctví příslušníky tureckých kmenů a využíval je již od devátého století jako výkonné a spolehlivé vojáky. Tito takzvaní *mamlúci* („vlastnění“) často získávali v místech svého působení politický vliv i moc. Tak například v Egyptě založil potomek mamlúka dynastii již v roce 868. Rovněž iránská dynastie Sámánovců upadla do závislosti na tureckém vojsku a byla posléze svržena tureckým otrokem, jenž položil základ dynastii Ghaznovců (962–1186). Důležitá událost ve vztazích mezi turkickými kmeny a muslimy se odehrála v roce 960, kdy turecká dynastie Karachánovců s početným kmenem přestoupila na islám. Karachánovci založili za řekou Jaxartes (dnešní Syrdarjou) první muslimské turecké království. Hranicí mezi jižní doménou Ghaznovců a severním územím Karachánovců se stala řeka Oxus (dnešní Amudarja).

Turkičtí Kipčakové, kteří sídlili v povodí dnešní řeky Irtyš, se vydali na jihozápad, zatlačili kmen Ghuzů za řeku Jaxartes a pronikli až do východoevropských stepí, kde byli známi jako Polovci či Kumáni. Ještě o nich uslyšíme. Koncem desátého století migrují na jih turecké kmeny pojmenované podle svého vůdce – Seldžukové, kteří konvertovali na sunnitskou větev islámu a usadili se v okolí Buchary. Seldžukovi vnuci Tughril a Čaghri dobyli v čele tureckých vojsk Chorásán, Merv a Nišápur a ovládli říši Ghaznovců. V roce 1055 se Tughril zmocnil Bagdádu, kde sesadil emíra z iránské dynastie Bújovců. Do roku 1079 dokázali Saldžukové porazit byzantské vojsko a vytlačit egyptské Fátimovce ze Sýrie a Palestiny. Ve druhé polovině jedenáctého století tak seldžucký velkosultán sídlící v Chorásánu vládl impériu zahrnující Hidžáz včetně Mekky, Palestinu s Jeruzalémem, Sýrii s Damaškem, Anatolii včetně měst Konye a Ankary, dále Mezopotámii, Írán a střední Asii až po jižní okraj Aralského jezera a Transoxanii.

Impozantní nástup turkických populací, který změnil mocenské poměry na Předním východě a byl pouze prvním dějstvím dramatictějších migrací asijských nomádů v následujících staletích, zasáhl i do zájmových sfér křesťanstva. Křížové výpravy se tak v jistém smyslu staly obranou a protiúderem Západu čelícími této hrozivé expanzi. Západ se vydal vstříc Východu.

ČLOVĚK BOJUJÍCÍ: KRÍŽOVÉ VÝPRAVY

Zatímco pouti do Svaté země předznamenaly křížové výpravy z duchovního hlediska, z militaristického hlediska předcházely tažením křížáků lokální protimuslimské ofenzívy ve Středomoří. Na Pyrenejském poloostrově, který muslimové ovládali od počátku osmého století, se v roce 1031 po vleklé občanské válce zhroutil ummajovský chalífát v Córdoba. V roce 1085 dobyl *Alfons VI.*

Kastilský (1040–1109) Toledo. Další postup křesťanů v této oblasti Středomoří zadržel na čas příchod bojovné sekty Almorávidů ze severní Afriky. Na *reconquistě* se po boku bojovníků z Navarry, Kastilie, Leónu a Aragonu podíleli též rytíři ze severní strany Pyrenejí. Dobývání Barbastra se v roce 1064 účastnili akvitánský vévoda Vilém VIII. a hrabě z Poitou; v roce 1073 přišli do Španělska vojáci, které vedl Ebles de Roucy; v roce 1086 odráželi nápor Almorávidů po ztracené bitvě u Zallaky francouzští aristokraté, v jejichž čele stál burgundský vévoda. Úspěšné výpady na muslimské pozice podnikala i italská města. Arabské hájemství na Sicílii bylo vystaveno invazi Normanů, kterou zahájil baron Tancred de Hauteville. V roce 1061 dobyli Robert Guiscard a jeho bratr Roger Messinu a v roce 1072 padlo Palermo. V roce 1091 dokončili Normané okupaci Sicílie (a Malty) a založili tak proslulé normanské království, které prožilo své vrcholné období po roce 1130 za vlády Rogera II.

Dalším klíčovým faktorem při vzniku křížových tažení bylo duchovní obrození křesťanství, jehož počátek je spojován se založením opatství v Cluny v Burgundsku v roce 910, a vzestup prestiže církve a papežství jako skutečného duchovního vůdce Západu především za *Řehoře VII.* (1073–1085) a jeho nástupců. Církev se snažila omezit lokální feudální konflikty mezi evropskými aristokraty a zaměřit jejich válečnickou energii směrem, jenž by odpovídal globálním mocenským zájmům křesťanstva. Tyto snahy byly patrné již na koncilech v Le Puy (975) a Charroux (989–990). V roce 1027 vyhlásil koncil v Toulouges v Roussillonu *boží mír*, který v roce 1054 rozšířil koncil v Narbonne o zásadu, že vražda mezi křesťany je neospravedlnitelná. Římský papež začal vystupovat jako duchovní patron protimuslimských výbojů a posvětil normanský zábor Sicílie. Tento proces zjevné militarizace papežovy politické a náboženské aktivity vyvrcholil v době *Řehoře VII.*, který v roce 1073 hlásal tažení proti muslimům na Pyrenejském poloostrově. O rok později vyzval *Řehoř VII.* své vazaly, hrabata Burgundska, Toulouse a Savojska, aby se připojili ke Godfreyovi Lotrinskému při jeho výpravě proti Normanům v jižní Itálii a poté přispěli na pomoc Konstantinopoli, ohrožované Seldžuky. Zdá se, že již tento papež, proslulý bojem o investituru, uvažoval o velkém tažení křesťanských vojsk, v jejichž čele by stál jeho úhlavní protivník císař *Jindřich IV.* (1056–1102), proti Východu. *Řehořův* nástupce, *Viktor II.* (1055–1057), schválil tažení proti muslimskému městu Mahdiyu v Tunisku.

V roce 1071 seldžucký perský sultán *Arp Aslan* (1029–1072) porazil v bitvě u Mantzikertu byzantské vojsko a obsadil větší část Malé Asie. V roce 1076 dobyli Seldžukové Jeruzalém. Tradiční trasy poutníků na svatá místa byly přerušeny. Byzantský císař *Alexios I. Komnénos* (1081–1118) požádal římského papeže o vojenskou pomoc, ačkoliv od otevřené roztržky mezi východní a západní církví v roce 1054 uplynulo jen několik desetiletí. Reakce Západu

dádský chalífát a postavit tak proti křižákům potenciál, který přesahoval jejich obranné možnosti. Saladin sesadil v roce 1171 káhirskeho chalífu z dynastie Fátimovců a prohlásil se nezávislým vládcem pod svrchovaností abbásovského bagdádskeho chalífy. V roce 1175 získal od chalífy oficiálně vládu nad Egyptem, Hidžázem, Jemenem, Nubií, Palestinou a částí Sýrie a založil vlastní dynastii Ajjúbovců. V roce 1176 utrpěli Byzantinci těžkou porážku od Selžuků u Myriocephalonu v Malé Asii. Saladin dobyl v témže roce Gazu a Agabu. V červenci 1187 došlo k osudové bitvě u Hattinu v Galileji, kde Saladin zcela zničil armádu jeruzalémského království. Do muslimských rukou padly rozsáhlé oblasti Palestiny a Sýrie s výjimkou Antiochie, Tripoli a Tyru. To nejhorší se však mělo teprve stát: 2. října 1187 vstoupil Saladin do Jeruzaléma. K vítězství mu poblahopřál sám byzantský císař...

Již před katastrofou u Hattinu zvažovali západní panovníci novou křižovou výpravu. V roce 1189 vyrazily do Svaté země oddíly *Fridricha I. Barbarossy* (1122–1190), následované francouzským vojskem *Filipa II. Augusta* (1165–1223) a anglickou expedicí *Richarda I.* (1157–1199) Ačkoliv císařskou armádu potkal v Malé Asii neúspěch (a sám Fridrich Barbarossa utonul), Angličané přispěli v červenci 1191 po dvouletém obléhání k pádu Akry. Německé oddíly se v roce 1197 zmocnily Sidonu a Bejrútu a udržely tak pozemní spojení mezi jeruzalémským královstvím a tripolským hrabstvím. Křižáci znovu obsadili důležitý přístav Jaffu. Jeruzalém se navzdory hrdinským exhibicím křižáků a zejména Richarda I. ubránil, i když Saladin otevřel křesťanským poutníkům brány svatého města. Roku 1212 došlo k jednomu z nejbizarnějších a současně nejtragičtějších projevů středověké mentality: „křižové výpravě dětí“, které dílem zemřely na útrapy cesty a dílem byly prodány do otroctví. V roce 1229 se hohenštaufskému císaři Fridrichu II. podařilo získat Jeruzalém na dobu deset let na základě smlouvy se sultánem al-Kámilem. V roce 1241 *Richard Cornwallský* (1209–1272) uzavřel dohodu s egyptským sultánem, podle níž si křižáci podrželi Galileu a území v okolí Jaffy, Askalonu, Tiberie a Sidonu. Za touto vstřícností a snahou o kompromis, který vystřídal původní agresivitu křižáků, se již zjevně skrývalo vědomí vlastní slabosti. V roce 1244 upadl Jeruzalém definitivně do držení muslimů. Bylo zřejmé, že pokud si křižáci nepodrobí nebo vážně neoslabí nejdůležitější zemi oblasti – Egypt, který představoval nejvážnějšího protivníka a klíč k přežití křižáckého panství na Předním východě, zůstane jejich vlastní teritorium snadno zranitelné. V letech 1218–21 a 1248–50 podnikli křižáci dva neúspěšné pokusy o invazi do Egypta. Obavy z dosud plně nevyužitého potenciálu „země na Nilu“ byly naprosto oprávněné. Působení křižáků tak změnilo relativně tolerantní fátimovský Egypt v nesmiřitelnou baštu protikřesťanského odboje; jakmile ale západní ohrožení pominulo, vrátili se sultánové ke své vstřícné politice.

Jak názorně ukázali Almorávidé a Almohádé, kteří čelili *reconquistě* na Pyrenejském poloostrově, náporu disciplinovaných rytířských řádů Západu mohla v islámském světě vzdorovat pouze dobře organizovaná a asketická vojenská společnost či sekty, hrající důležitou úlohu i v politickém životě a jejichž občasná zásahy do mocenských poměrů přerušovaly neblahou logiku cyklického úpadku, jenž podle *Ibn Chaldúna* pravidelně postihoval islámské dynastie, ovládnuté dekadencí a odcizené drsnému životu v poušti. To byl případ mamlúků (tj. zakoupených bílých otroků), kteří sloužili ve vojenských gardách v Egyptě a kteří se v padesátých letech třináctého století dostali v této zemi k moci. Mamlúkové prokázali svoji výkonnost již v roce 1260, kdy v bitvě u osady Ajn Džalút (Goliášův pramen) porazili mongolskou armádu, jež mezitím pronikla na Přední východ. Egyptský sultán *Bajbars* (1260–1277) se zmocňoval jedné pozice křižáků po druhé a v roce 1268 padla Antiochie. Sultán Qalawun v ofenzivě pokračoval a v roce 1289 dobyl Tripoli. Jeho syn Chalíl dobyl 18. května 1291 Akru, největší pevnost křižáků na Předním východě. Tato událost měla dominový účinek. Během několika následujících týdnů se zhroutila obrana Tyru, Sidonu, Bejrútu a Haify. 14. srpna téhož roku byla vyklizena poslední templářská základna Château Pelerin. Úsilí Západu zmocnit se posvátných míst svého duchovního zrodu a zasít zárodky své civilizace do půdy Dár al-Islámu skončilo po dvou staletích neúspěchem. Po roce 1291 zbylo jediné místo, kde se směli vylodit obchodníci z Evropy: přístav Lajazzo v Iskenderunském zálivu v Malé Arménii. Jeruzalém byl opět obsazen západním vojskem až v roce 1917, kdy do něj vstoupily britské oddíly generála Allenbyho.

Jaká společnost se vytvořila v oněch částech Levanty, kde se usazovali příchozí ze Západu? Latinští rytíři a osadníci vstoupili na území, na kterém žily relativně početné tradiční populace křesťanů různých denominací. V Antiochii a Sýrii to byli především řečtí ortodoxní křesťané, arménští gregoriáni a jakobité, v Libanonu maronité a arménští gregoriáni a v Egyptě koptové. Křesťané tvořili důležitou komunitu v Tripoli, Antiochii, Edesse, Jeruzalémě, Nazaretu a Betlémě; mnoho menších křesťanských osad bylo rozptýleno po celé Palestině. Významná byla pochopitelně i přítomnost židů. Evropští účastníci křižových výprav („Frankové“), přicházející ze Západu, se tak na pobřeží Dár al-Islámu setkali s východní, orientální odnoží své víry a povaha napětí a konfliktů, které vyplynuly ze vzájemného soužití s místním křesťanským obyvatelstvem, při němž spirituální pouto zakrývalo hluboké kulturní rozdíly, v mnohém předznamenaly problematičnost koexistence mezi Aškenázy a Sefardy v moderním Izraeli. Latinští osadníci byli velmi rozmanitého původu. *William z Malmesbury* prohlásil: „*Nebylo žádného národa tak vzdáleného a žádného lidu natolik unaveného, aby nepřispěl svým dílem... Velšan zane-*

chal lovu, Skot se zbavil vši, Dán opustil svůj pijácký spolek a Nor svoji válečnou loď. Země byla opuštěna svými pány, domy svými obyvateli, dokonce celá města se vydala na pochod“ (cit. J. R. S. Phillips, 1998, str. 46). V polovině dvanáctého století žilo například ve vesnici poblíž pevnosti Beit-Džibrin mezi Jeruzalémem a Askalonem přibližně stopadesát obyvatel z Auvergne, Gascoňska, Lombardie, Burgundska, Limoges, Poitou, Flander a Katalánska. Norské loďstvo, které připlulo v roce 1110 pod vedením krále Sigurda, přispělo k pádu Sidonu a Bejrútu. Existoval dokonce písemný průvodce po Svaté zemi pro návštěvníky z Islandu. Nemalý počet usedlíků začal pokládat dobytou půdu v Palestině a Sýrii za svou vlast. Někteří badatelé si kladou otázku, zda by se – pokud by byl poskytnut dostatek času – nezrodil v Dár al-Islámu smíšený franko-syrský národ. Poznámka kronikáře *Fulchera z Chartres* z dvanáctého století odráží sebevědomí nového společenství: „*My, kteří jsme byli Okcidentálci, jsme se nyní stali Orientálci, kdo byl Římanem nebo Frankem, je dnes Galilejcem nebo obyvatelem Palestiny. Ten, kdo byl občanem Řezna nebo Chartres, se nyní stal občanem Tyru nebo Antiochie*“ (cit. J. R. S. Phillips, 1998, str. 47–48). Evropané, kteří v průběhu křížových válek zalidňovali dobytá teritoria, představovali ovšem jen malou část z celkového počtu zdejšího obyvatelstva. Odhaduje se, že v době vrcholu křížáckých států žilo na jejich území asi 250 tisíc obyvatel západního původu, z toho přibližně polovina v jeruzalémském království. Největším městem byla Akra s 60 tisíci obyvateli, následoval Tyros a Jeruzalém (dvacet až třicet tisíc obyvatel). Příchozí ze Západu, ačkoliv často pocházeli ze zemědělských oblastí, dávali přednost životu ve městech, kde v postavení měšťanů, řemeslníků a obchodníků získali privilegia, jaká byla v tehdejší Evropě nemyslitelná (s výjimkou kolonizačních teritorií v Irsku). Složení vládnoucích aristokratických vrstev se v jednotlivých křížáckých státech lišilo. Zatímco Edessa si podržela arménský ráz, na spravování Antiochie se podíleli Bohemundovi Normané společně s místní řeckou a arménskou elitou. Porážka Normanů v roce 1119 však znamenala ztrátu jejich prestiže a vlivu. V hrabství tripolském měla dominantní postavení provenšálská šlechta s vazbou na Toulouse. V čele království jeruzalémského stála především nobilita pocházející ze severní Francie. Italská města Janov, Benátky a Pisa hrála významnou úlohu v zásobování a obchodu latinských teritorií ve Svaté zemi a domohla se tak rozsáhlých privilegií.

Řada osadníků ze Západu se nijak neuzavírala vlivům arabské civilizace. Arcibiskup Vilém z Tyru hleděl na muslimy se zjevnými sympatiemi a arabsky hovořil jak on, tak třeba i ctižádostivý dobrodruh *Reynald z Châtillonu* z doby druhé křížové výpravy. Na druhé straně se zdá, že křížácké státy se v mnoha ohledech podobně jako pozdější západní kolonie v různých odlehklých částech světa vyznačovaly sklony k jistému kulturnímu konzervatismu, který

petrifikoval i umocňoval určité rysy původní kultury, zatímco v jiných aspektech nebyl zasažen inovacemi a vývojem, k nimž mezitím docházelo v mateřské civilizaci. Konzervatismus západních osadníků v Dár al-Islámu je tak stejného řádu jako konzervatismus pozdějších jihoafrických Búrů nebo francouzských populací v Quebecu.

Ekonomický význam křížáckých států na Předním východě nebyl zcela zanedbatelný; zejména Bejrút, Antiochie, Tripoli a Tyros představovaly důležitá střediska obchodu mezi Evropou a Předním východem. Skutečně strategicky významná centra obchodní výměny s Indickým oceánem a Dálným východem se však nacházela v Damašku, Aleppu, Alexandrii a Káhiře, tedy mimo kontrolu křížáků. Útoky křížových vojsk na Palestinu tak z tohoto hlediska spíše ztížily již zavedené podnikání italských měst na Předním východě. Pro latinské kupce byl po celou dobu trvání křížových výprav příznačný pragmatismus, který je přiměl rozhodně nepřerušovat z důvodů náboženských válek kontakty s muslimskými a byzantskými partnery. Tak například v letech 1215–1216 (krátce před útokem křížáků na Egypt) existovala v Alexandrii komunita křesťanských obchodníků čítající asi tři sta duší. Mnozí Evropané dávali před Svatou zemí přednost angažování na území Byzantské říše, a to zejména v době existence Latinského císařství v letech 1204 až 1261, kdy se křížáci na popud benátského dóžete *Enrico Dandolo* zmocnili vlády v Konstantinopoli. Podíl na investicích na Kypru nebo v latinských teritoriích v Řecku byl pro ekonomické kruhy atraktivnější než nejistý zisk z neustále ohrožené Svaté země. Království jeruzalémské, hrabství tripolské, knížectví antiochijské a hrabství edesské nikdy nedosáhly hospodářské soběstačnosti a ve vojenských záležitostech byly vždy závislé na pomoci ze západní Evropy. Evropský obchod s Egyptem byl sice postižen embargem, které papež vyhlásil v roce 1291, nicméně Janované uzavřeli smlouvu s Egyptem v roce 1290 a zvláště Aragonci byli hospodářsky aktivní v zemi na Nilu v letech 1300 až 1330. V roce 1322 existovala v Alexandrii skladiště patřící obchodníkům z Janova, Benátek, Marseilles a Katalánska. O dva roky později navštívil Káhiru irský františkán *Symeon Semeonis*, který pobýval v domě kupce z Marseilles. Ocenil tolerantní ovzduší ve městě, jehož důkazem bylo i množství otevřených křesťanských kostelů. Zejména po roce 1340 zaujal Egypt dominantní postavení v obchodních aktivitách Evropanů. V roce 1322 papežský legát vyobcoval z církve několik předních Benátčanů, protože se provinili obchodem s Egyptem, ale zákaz obchodování s muslimy byl nakonec zrušen.

Význam křížových výprav pro civilizační povznesení Západu je spíše přeceňován. Mnohokrát zdůrazňované umění opevňování nebylo v Orientě rozvinuto o mnoho více než v Evropě. Jeden z mála východních vlivů, který lze pozorovat ve tvaru hradeb kolem hradu Caernarvon, který nechal postavit Eduard I.

v severním Walesu, nepochází z Palestiny, ale z Konstantinopole. Rovněž luxusní zboží a pepř přicházely na Západ prostřednictvím Alexandrie a Konstantinopole, a nikoliv Bejrútu nebo Tyru. Zdá se, že idea křížových výprav nebyla navzdory veškerému entuziasmu v Evropě přijímána jednoznačně. Využití křížáků k boji proti katarům, dobytí Konstantinopole v roce 1204, církevní daně a kritika panovníků, kteří kvůli hrdinství u Jeruzaléma a Akry zanedbávali spravování vlastních zemí, to vše vyvolávalo kritické hlasy. K odpůrcům křížových výprav náleželi například dominikán Vilém z Tripoli a františkán Roger Bacon, kteří odmítali šíření křesťanství ohněm a mečem.

Křížové výpravy jako kolektivní obdoba individuálního poutnictví (*passagium generale* a *passagium parvum*) představovaly přechod či symbiózu mezi pojetím cesty jako religiózní iniciace, středověké pouti v původním smyslu, z jejíhož ducha se bezpochyby zrodily, a typickým imperiálním výbojem. Na jedné straně znamenaly ostré a militantní vymezení vůči „světu nevěřících“, na straně druhé však paradoxně přispěly i k větší míře otevřenosti křesťanské civilizace vůči „světlu z Východu“, *orientale lumen*. Historik Jacques Le Goff, znalec středověku, nicméně na základě konečného zhroucení efemérních křížáckých států ve Svaté zemi varuje před přeceňováním významu křížových výprav pro Západ a ironicky soudí, že jediným plodem, který křesťané z křížových výprav přivezli, byla meruňka. Křížové výpravy však navzdory svému konečnému neúspěchu byly ukázkou značného expanzivního potenciálu Západu. Již ve třináctém století, v době zoufalé a marné obrany Akry, přichází čas františkánů, dominikánů a italských kupců, kteří mírovou cestou, pod ochranou mongolských vládců, šířili evangelium a zvěst o západní civilizaci od Konstantinopole přes střední Asii a Persii po Čínu.

VLÁDCE „TŘÍ INDIÍ“

Pro křížáky, kteří bojovali ve východním Středomoří, představovaly přilehlé západní oblasti Předního východu zdroj bezprostředního nebezpečí. Odlehlejší zóny vnitřní Asie byly ale v představivosti křesťanů zahaleny mlhou a naplněny dohady, přeludy a fantazírováním, to znamená látkou, která prostupuje středověkou kosmologií. Tato látka však občas nabyla v imaginaci křížáků tvaru spasitelských vizí. Přinejmenším od třetího století po Kristu existovala v křesťanské Evropě legenda o apoštolu Tomášovi, který odešel hlásat evangelium do Indie, kde našel mučednickou smrt. Později se věřilo, že král Alfréd Veliký vyslal v roce 883 dva poutníky, *Athelstana* a *Sighelma*, s dary k Tomášovu hrobu do indického Mailápuru. Na počátku dvanáctého století psal o východní misi svatého Tomáše anglo-normanský kronikář Orderik Vi-

talís. Na pouť k Tomášovu hrobu se koncem dvanáctého století vydali *sv. Bernard Kajicník z Languedoku* a *Jiří z Morungenu*. V letech 1122–23 navštívil papeže *Kalixta II.* (1119–1124) v Římě jistý Jan, který o sobě tvrdil, že je indickým patriarchou, a odvolával se na Tomášovo dědictví. Upevnilo se tak přesvědčení, že kdesi ve vnitrozemí Asie se nachází významná křesťanská komunita, jejíž vliv a bohatství by mohly výrazně napomoci Západu v boji proti nevěřícím.

18. listopadu 1145, krátce po pádu Edessy, přijal ve Viterbu papež *Evžen III.* (1145–1153) biskupa *Hugha* působícího v Gabale poblíž Antiochie, jenž ho zpravil o knězi Janovi, který vládne velmi mocnému křesťanskému království kdesi daleko na východě. Tento panovník měl nedávno slavně zvítězit nad Médy a Peršany a zamýšlel táhnout na pomoc Jeruzalému, ale jeho armáda nebyla schopna překročit Tigris. Hughovo vyprávění zaznamenal *Otto z Freisingu* (zemřel 1158). Podle kronikáře *Alberika des Trois Fontaines* obdržel v roce 1165 byzantský císař *Manuel Komnénos* údajně autentický dopis od samotného kněze Jana, jenž se v něm označil za vládce zázračného území „Tří Indií“, které sahá od babylónské věže až po místo, kde vychází slunce. Kněz Jan vyjádřil přání navštívit po konečné porážce nepřátel Krista chrám Božího hrobu v Jeruzalémě. Dopis, zřejmě určený i německému císaři Fridrichu Barbarossovi, se dostal do volného oběhu a měl v Evropě značný ohlas. Od království kněze Jana se očekávalo, že zvrátí nepříznivý vývoj válečné kampaně ve Svaté zemi a umožní konečný triumf křížáků.

V letech 1218 až 1221, během obléhání egyptské Damietty vojsky páté křížové výpravy, dali náboženští vůdci, zejména biskup z Akry, Jacques de Vitry, a papežský legát, kardinál *Pelagius z Albana*, pro povznesení upadající morálky křesťanů do oběhu soubor prorockých a apokalyptických textů o blížící se pomoci značné síly, která umožní zničit nevěřící a znovu dobýt Jeruzalém. Mělo to být i svědectví o brzkém příchodu Soudného dne. Jiná zpráva hovořila o křesťanském králi Davidovi, který byl buď jedním z potomků kněze Jana, nebo byl s ním i ztotožňován. Davidovo vojsko se údajně nalézalo poblíž hranic Persie a mělo se v dohledné době připojit ke křížákům. Jacques de Vitry a kardinál Pelagius sdělili zvěst o králi Davidovi papeži *Honoriovi III.* (1216–1227), který roku 1221 informoval francouzské a anglické biskupy, že Bůh poslal krále Davida, aby zničil muslimy. V Dánsku se rozšířila legenda, že kněz Jan byl potomkem *Ogera z Denmarku*, obra z družiny Karla Velikého, který hlásal evangelium v Indii. Dánský král *Kristián II.* (1481–1559) ještě v šestnáctém století vyslal poselstvo přes Grónsko do říše kněze Jana. Nalézt říši kněze Jana toužil v patnáctém století Jindřich Mořeplavec. Oldřich Čech z Pordenone nezjistil při svých cestách po Asii počátkem čtrnáctého století „ani stínu“ z pověstí, jež se o ní vykládají. V roce 1323 napsal v díle *Mirabilia*